

YMPÄRISTÖMINISTERIÖLLE

ASIA:

Valitus Uudenmaan maakuntavaltuuston päätöksestä 20.3.2013 8§ kohdalla (Uudenmaan 2. vaihemaakuntakaavaehdotuksen hyväksyminen)

VALITTAJA:

Helsingin Seudun Lintutieteellinen Yhdistys — Helsingforstraktens Ornitologiska Förening Tringary (rek.nro 116.353). Yhdistyksen tarkoituksena on edistää ja kehittää lintuharrastusta sekä lintujen ja luonnonsuojelua sekä toimia alueensa lintuharrastajien ja tutkijoiden yhdyssiteenä. Yhdistyksen toiminta-alue on entinen Uudenmaan maakunnan alua ja Sipoo entisen Itä-Uudenmaan maakunnan alueelta.

PROSESSIOSOITE:

Helsingin Seudun Lintutieteellinen Yhdistys Tringa ry
Aili Jukarainen
Annankatu 29 A 16
00100 Helsinki
suojelusihteeri@tringa.fi
GSM 050-3803283

VALITUS:

Yleistä

Valitus koskee Uudenmaan maakuntavaltuuston 20.3.2013 tekemää Uudenmaan 2. vaihemaakuntakaavan hyväksymispäätöstä. Uudenmaan liitto on ministeriön aikasemmilla maakuntakaavakierroksilla antamista jatkosuunnitteluohjeista huolimatta jättänyt maakunnallisia luontoarvoja selvittämättä ja huomioimatta tai huomioinut niitä valikoidusti perustelematta sitä, miksi osa on otettu huomioon ja osaa ei.

Valittaja katsoo, että maakunnallisten luontoarvojen huomioiminen on maakuntakaavan tehtävä ja maakuntakaavassa tulee varmistua siitä, että arvot säilyvät myös yksityiskohtaisessa suunnittelussa. Vaihemaakuntakaavassa on kuitenkin osoitettu luonnon monimuotoisuudelle haitallista toimintaa maakunnallisesti arvokkaiksi todetuille alueille.

Maakunnallisesti tärkeät lintualueet

Tringa ja Porvoon Seudun Lintuyhdistys ovat toimittaneet Uudenmaan liitolle ja entiselle Itä-Uudenmaan liitolle selvitykset maakunnallisesti tärkeistä lintualueista (MAALI) toimialueidensa osalta. Molemmissa mainituissa MAALI-raporteissa on esitetty linnuille tärkeimmät ja/tai linnustoltaan edustavimmat kohteet maakunnan alueelta. Nämä selvitykset ovat kattavimmat kaava-alueella toteutetut linnustoselvitykset, eikä niiden tieteellistä laatua tai valintakriteereitä ole kiistetty.

Maakunnallisesti tärkeiden lintualueiden huomioiminen maakuntakaavoituksessa

Maakunnallisesti tärkeiden lintualueiden luonne ei mahdollista alueille muuta maankäyttöä ilman, että niiden merkitys lintualueina kärsisi. Lintualueet on rajattu biologisin perustein niin, että mukana on kunkin kohteen kriteerilajeille tärkeät elinympäristöt. Aluerajaukset on tehty ilman suojavyöhykkeitä, mikä käytännössä tarkoittaa sitä, että joissakin tapauksissa lintualueen luonne ja luonnon monimuotoisuusarvot voivat heiketä merkittävästi (esimerkiksi ihmisen aiheuttaman häirinnän lisääntymisen vuoksi) myös sellaisessa tapauksessa, vaikka itse rajausalueen maankäyttö ei muuttuisikaan. Lintualueiden rajaukset ovat yksiselitteisiä eivätkä vaadi lisäselvittämistä.

Uudenmaan liitto on kuitenkin osoittanut osalle yhdistysten selvittämistä lintualueista muuta maankäyttöä Uudenmaan 2. vaihemaakuntakaavassa. Alla esitetty alueet, joiden luonnontieteellistä merkitystä linnustolle 2. vaihemaakuntakaavassa esitetty maankäyttö uhkaa. Kaksi tärkeistä lintualueista, joille muuta maankäyttöä on kaavassa osoitettu kuuluvat kansainvälisesti tärkeisiin lintualueisiin (IBA, Important Bird Area).

Maakunnallisesti tärkeät lintualueet, joille Uudenmaan 2. vaihemaakuntakaavassa on osoitettu muuta maankäyttöä

Hanko, Hangon etelälahdet: Taajamatoimintojen tai työpaikka-alueiden reservialueen varaus ulottuu lintualueen päälle. Merkintä olisi tullut siirtää pois lintualueelta ja jättää 200 metrin levyinen suojavyöhyke lintualueen ja taajamatoimintojen tai työpaikka-alueiden reservialuevarauksen päälle.

Karkkila, Karjaanjokilaakso: Tiivistettävä taajamatoimintojen alue sijoittuu tärkeän lintualueen päälle. Edellä mainittu aluevaraus olisi tullut poistaa lintualueen päältä.

Siuntio, Kirkkonummi Meiko-Lapptasketin lintualueen eteläpuoleinen "Raideliikenteeseen tukeutuva asemanseudun kehittämisalue"-merkintä ulottuu tärkeälle lintualueelle. Mainittu aluevaraus olisi tullut poistaa lintualueen päältä ja jättää tärkeän lintualueen ja muun maankäytön välille puskurivyöhyke, jotta taajamasta koitua haitta ei ulotu tärkeälle lintualueelle.

Kirkkonummi, Vitträsk: Taajamatoimintojen reservialue on osoitettu kiinni tärkeään lintualueeseen. Uuden rakentamisen osalta taajamatoimintojen reservialueen ja tärkeän lintualueen välille olisi tullut jättää vähintään 200 metrin purkurivyöhyke, jotta lintualueelle ei ulottuisi uudelta taajama-alueelta haitallisia vaikutuksia.

Vantaa Seutulan pellot: Työpaikka-alueen varaus sijoittuu tärkeän lintualueen itäreunan päälle. Työpaikka-alueen varaus olisi tullut poistaa lintualueen päältä.

Espoo, Helsinki, Iso-Huopalahti: Taajamatoimintojen alue ulottuu tärkeälle lintualueelle. Taajamatoimintojen aluevaraus olisi tullut poistaa tärkeän lintualueen päältä ja rajata uuden taajaman osalta vähintään 200 metrin etäisyydelle tärkeästä lintualueesta.

Tuusula, Tuusulanjärvi: Tiivistyvä taajamatoimintojen alue järven pohjoispäässä sijoittuu tärkeän lintualueen päälle. Tiivistyvä taajamatoimintojen alue olisi tullut poistaa tärkeän lintualueen päältä.

Lapinjärvi, Lapinjärvi: Lapinjärven kirkonkylän taajamaa ollaan laajentamassa myös maakunnallisesti tärkeän lintualueen lounaispuolelle. Taajaman mahdollinen laajentamistarve tulisi osoittaa muualle kuin tärkeän lintualueen yhteyteen ja varausta järven lounaisrannalta tulisi supistaa nykyisestä. Taajaman laajentaminen aivan tärkeään lintualueeseen kiinni aiheuttaa todennäköisesti haittaa alueen linnustolle. Taajama olisi pitänyt rajata vähintään 200 metrin etäisyydelle Lapinjärven rannasta.

Porvoo, Fågelmossen: Teollisuus-alueen varaus ulottuu lintualueen koillisosaan. Teollisuusalueen varaus olisi tullut poistaa tärkeältä lintualueelta.

Porvoo, Kodderviken – Tolkkisen ja Hermanninsaaren rantametsät: Taajama-alueen varaukset ulottuvat lintualueelle sekä sen itä- että lounaispäässä. Lintualueen lounais-osassa on maakunnan mittakaavassa merkittävä tulviva lahopuumetsä, jossa pesii erittäin uhanalainen laji, jonka uudenmaan kanta on hyvin pieni. Taajama-alueen rajausta kattaa lähes kokonaan kyseisen metsän. Myös täältä taajama-alueen rajausta tulisi supistaa niin, ettei se ulotu lintualueelle. Koddervikenin osalta uusien taajama-alueiden varausta olisi pitänyt siirtää noin 200 metriä rannasta linnuille koituvan haitan estämiseksi.

Kansainvälisesti tärkeät lintualueet, joille Uudenmaan 2. vaihemaakuntakaavassa on osoitettu muuta maankäyttöä

Espoo: Suomenoja: Tiivistettävä taajamatoimintojen alue ulottuu kiinni kansainvälisesti tärkeään lintualueeseen. Tiivistyvä taajamatoimintojen aluevarausta on supistettu kaavaehdotuksessa esitetystä, jossa varaus kattoi myös tärkeän lintualueen. Kaavamerkinnän poistaminen pelkän lintualueen kohdalta ei kuitenkaan riitä Suomenojan linnustoarvojen turvaamiseen. Kansainvälisesti tärkeänä lintualueena (IBA, important bird area), jonka luontoarvojen säilyminen on maankäytön suunnittelussa varmistettava, olisi alue pitänyt osoittaa kaavassa sl-merkinnällä ja turvata riittävä suojavyöhyke lintualueen ja uuden maankäytön välille. Suojavyöhykkeen tulisi olla vähintään 200 metrin levyinen.

Suomenoja täyttää Natura SPA-alueen kriteerit useamman lintulajin osalta. EY:n tuomioistuimen ratkaisujen perusteella, kohteen täyttäessä SPA-alueille osoitetut kriteerit aluetta koskevat luonto- ja lintudirektiivin Natura-alueelle tarkoitetut määräykset, vaikkei jäsenvaltio olisi ilmoittanut kohdetta Natura-verkostoon. Näin ollen Suomenojan lintualueita tulee alueen suunnittelussa kohdella yhtä huolellisesti kuin Natura-verkostoon kuuluvia lintualueita, vaikkei Suomi ole ilmoittanut aluetta osaksi Natura-verkostoa. Suomenoja on Suomen tärkein pesimäpaikka kosteikkolintulajeista liejukanalle ja harmaasorsalle sekä erityisen tärkeä myös esimerkiksi naurulokille ja mustakurkku-uikulle ja tärkeä vesilintupoikueiden turvapaikka.

Eri tahot ovat tiedustelleet ympäristöministeriöltä mahdollisuudesta liittää Suomenojan kansainvälisesti tärkeä lintukosteikko Natura-verkostoon. Ministeriö on vastauksena tiedusteluihin esittänyt, että maankäyttö- ja rakennuslain vaatimukset luonnonarvojen vaalimisesta maankäytön suunnittelussa riittävät turvaamaan Suomenojan kosteikon linnustolliset arvot. Alueen linnustoarvojen säilyminen tulee varmistaa myös maakuntakaavoituksessa.

Helsinki, Viikki-Vanhankaupunginlahti: Kivinokan taajama-aluevaraus sijoittuu tärkeän lintualueen päälle. Osa Kivinokasta kuuluu Vanhankaupunginlahden – Viikin kansainvälisesti tärkeään lintualueeseen. Kyseinen vanhan metsän alue turvaa myös osaltaan Natura-alueeseen kuuluvan Saunalahden säilymisen rauhallisena ja on linnustollisen arvonsa lisäksi myös kasvistollisesti arvokas (Ympäristösuunnittelu Enviro Oy 2005).

Tringa ry on Uudenmaan 2. vaihemaakuntakaavaehdotuksesta yhdessä BirdLife Suomi ry:n kanssa jättämässään lausunnossa huomauttanut maakunnan liitolle edellä mainituille lintualueille osoitetusta muusta maankäytöstä. Uudenmaan liitto on valittajan lausuntojen johdosta antamassaan vastineessa todennut yleisesti maakunnallisesti tärkeiden lintualueiden huomioimiseen liittyen, että merkittävä osa maakunnallisesti tärkeistä lintualueista on jo mukana maakuntakaavojen viheraluejärjestelmän merkinnöissä ja että niitä turvataan myös luontoarvoja koskevilla suunnittelumääräyksillä. Edelleen Uudenmaan liitto toteaa kyseisessä vastineessaan, että *“Luontoarvojen huomioimista ja vaalimista on myös se, ettei arvokkaille luonnonalueille osoiteta heikentäviä toimintoja ja että arvot otetaan suunnittelumääräyksissä huomioon”*.

Yksityiskohtaisesti edellä mainittujen luontoalueiden huomioimista koskevissa kommentteissa Uudenmaan liitto on perustellut kyseisten lintualueiden päälle osoitettua muuta maankäyttöä sillä 1) että suunnittelumääräykset velvoittavat huomioimaan kohteet kuntakaavoituksessa ja että yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa selvitetään tarkemmin kohteiden luontoarvot ja suunnitellaan kunkin alueen toteutus ja toisaalta 2) Ison Huopalahden ja Viikki-Vanhankaupunginlahden tapauksessa viittaamalla maakuntakaavan sisältövaatimusten edellyttävän eri toimintojen yhteensovittamista.

Maakunnallisesti tärkeiden lintualueiden huomioiminen kuntakaavoituksessa

Maakuntaliiton esittämä kohteiden tarkastelu yksitellen kuntakaavoituksessa hämärtää maakunnallista tarkastelunäkökulmaa ja saattaa johtaa vaihteleviin tulkintoihin. Se myös vähentää maakuntakaavan käytännön ohjausvaikutusta.

Maakuntakaavan tarkoituksena on ohjata alempien kaavatasojen suunnittelua ja osaltaan varmistaa maankäyttö- ja rakennuslain tavoitteiden toteutumisesta maakunnallisella tasolla. Maakuntakaava antaa väärän viestin alempien kaavatasojen suunnittelulle, mikäli alueita, joille ei ole mahdollista suunnitella maankäyttöä on osoitettu taajama tms merkinnällä. Tämä ristiriita on omiaan lisäämään konflikteja ja valituksia alemman tason kaavoituksessa. Pidämme selvänä, että maakuntakaavan tulee olla näiltä osin siten yksiselitteinen, ettei siinä osoiteta sellaista toimintoa sellaiselle alueelle, jossa toiminnan toteuttaminen on mahdotonta. Se on kiistatta harhaanjohtavaa. Vaikka maakuntakaava on yleispiirteinen suunnitelma, ei se voi nähdäksemme tarkoittaa sitä, että varauksia voidaan piirtää sellaisille alueille, joilla ei voida toteuttaa sitä alueiden käyttöä, mihin alue on maakuntakaavassa varattu.

Maakunnallisesti tärkeät lintualueet ja muut luontoalueet tulisi osoittaa maakuntakaavassa sellaisella merkinnällä, joka osoittaa niiden sijainnin sekä velvoittaa niiden arvojen huomioimisen myös kuntakaavoituksessa. Koska maakunnallisesti tärkeitä lintualueita ei ole osoitettu maakuntakaavassa tai edes kaavan liittyvillä liitekartoilla, ei Uudenmaan 2. vaihemaakuntakaava varmista millään lailla näiden alueiden säilymistä linnuille tärkeinä alueina.

Maakunnallisesti tärkeiden luontoarvojen säilymistä varmistamisen jättäminen kuntatason tehtäväksi ilman maakuntakaavallista ohjausta jopa siten, että kaavamerkinnöillä vaarannetaan alueiden säilyminen, kuten Uudenmaan 2. vaihemaakuntakaavassa on tehty, ei voi nähdäksemme täyttää maankäyttö- ja rakennuslaissa maakuntakaavalle määrättyjä velvoitteita luonnonarvojen vaalimisesta.

Maakunnan liitto on myös valittajan maakuntakaavasta jättämien lausuntojen johdosta antamassaan vastineessa todennut, että merkittävä osa maakunnallisesti tärkeistä lintualueista on jo mukana maakuntakaavojen viheraluejärjestelmän merkinnöissä ja että niitä turvataan myös luontoarvoja koskevilla suunnittelumääräyksillä. Edelleen Uudenmaan liitto toteaa kyseisessä vastineessaan, että *“Luontoarvojen huomioimista ja vaalimista on myös se, ettei arvokkaille luonnonalueille osoiteta heikentäviä toimintoja ja että arvot otetaan suunnittelumääräyksissä huomioon”*.

Kaava-aineistosta ei selviä, miksi tästä periaatteesta ei ole pidetty kiinni ja millä erityisillä perusteilla liitto on osoittanut joillekin näistä alueista niiden luontoarvoja heikentäviä toimintoja, Miten nämä eroavat niistä alueista, jotka on jätetty alueita muuttavan muun maankäytön ulkopuolelle.

Taajamatoimintojen alueen suunnittelumääräys, jossa todetaan, että luontoarvot tulee huomioida alueen yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa, ei riitä turvaamaan maakunnallisesti tärkeiden lintualueiden arvoja, kun tieto lintualueen sijainnista ei samalla välity kuntien kaavoitukseen. On yksiselitteisempää tehdä rajaus siten, ettei ristiriitaa aluerajauksissa ole ja silti säilyttää kaavamääräys, koska myös ulkopuolella tehtävillä toimilla voi olla merkittäviä vaikutuksia alueeseen.

Eri toimintojen yhteensovittaminen maakuntakaavassa

Uudenmaan 2. vaihemaakuntakaavassa on osoitettu taajamatoimintojen aluevarauksia sekä Viikki-Vanhankaupunginlahden että Ison Huopalahden lintualueiden päälle. Näiden alueiden osalta Uudenmaan liitto on perustellut maakuntakaavan sisältövaatimusten edellyttävän eri toimintojen yhteensovittamista.

Luonnon monimuotoisuuden säilyttämisen näkökulmasta intressipunninta, jossa luontoarvot jäävät toiseksi muulle maankäytölle on erityisen ongelmallista. Luonnon monimuotoisuuden hupeneminen on suoraan seurausta siitä, että muut intressit ovat menneet luonnolle tärkeiden alueiden säilyttämisen edelle.

Tavoitteet pysäyttää luonnon monimuotoisuuden hupeneminen vuoteen 2020 mennessä edellyttävät entistä parempaa luontoarvojen huomioimista myös kaavoituksessa. Valittaja katsoo, että riittävän merkittävät luontoarvot tulee turvata aina, eikä vain siinä tapauksessa kun se muiden maankäyttöä koskevien intressien näkökulmasta on mahdollista.

Mikäli yleinen etu vaatisi, että lintualue tulisi kokonaan tai osittain ottaa muuhun käyttöön tulee toimenpiteen merkitys linnustonsuojelun näkökulmasta selvittää ja perustella huolellisesti sekä huolehtia luontoarvojen kompensoinnista esimerkiksi luomalla vastaava tärkeä ympäristö lähialueelle. Uudenmaan liiton Tringa ry:n ja BirdLife Suomi ry:n lausuntojen johdosta antaman vastineen ylimalkainen viittaus maakuntakaavan sisältövaatimusten edellyttävän eri toimintojen yhteensovittamisesta antaa viestin, ettei ratkaisua osoittaa mainituille maakunnallisesti tärkeille lintualueille ole punnittu edellä esitetyllä tavalla.

Lopuksi

Valittaja katsoo, että Uudenmaan liiton ratkaisu jättää maakunnallisesti tärkeät lintualueet osittain huomioimatta mahdollistaa lintualueiden turmelemisen niin, että niiden linnustollinen merkitys vähenee ja samalla osaltaan heikentää mahdollisuuksia saavuttaa luonnon monimuotoisuuden turvaamiseen tähtääviä tavoitteita.

Vaatimukset

Valittaja esittää kunnioittaen vaatimuksinaan, että Ympäristöministeriö

-ensisijaisesti jättää Uudenmaan 2. vaihemaakuntakaavan kokonaan vahvistamatta.

-toissijaisesti jättää Uudenmaan 2. vaihemaakuntakaavan vahvistamatta edellä esitettyjen lintualueiden sekä niihin välittömästi rajoittuvan maankäytön osalta.

Helsingissä 3. päivänä kesäkuuta 2013
Helsingin Seudun Lintutieteellinen Yhdistys —
Helsingförstraktens Ornitologiska Förening Tringa ry:n puolesta

Seppo Vuolanto
Puheenjohtaja

LIITTEET:

1. Ellermaa, M. 2010-2011: Maakunnallisesti tärkeät lintualueet ja niiden tunnistaminen Uudellamaalla. Tringa 37. - 38: 140 – 174.
2. Lehtiniemi, T., Leivo, M. ja Sundström, J. 2009: Porvoon Seudun maakunnallisesti arvokkaat lintukohteet.
3. Uudenmaan maakunnallisesti tärkeät lintualueet digirajauksina entisen Itä-Uudenmaan ja Uudenmaan maakuntien osalta.
4. Ote Uudenmaan maakuntavaltuuston pöytäkirjasta 20.3.2012 8§ kohdalta.

LÄHTEET:

Ellermaa, M. 2010-2011: Maakunnallisesti tärkeät lintualueet ja niiden tunnistaminen Uudellamaalla. Tringa 37. - 38: 140 – 174.

Lehtiniemi, T., Leivo, M. ja Sundström, J. 2009: Porvoon Seudun maakunnallisesti arvokkaat lintukohteet. Internet- julkaisu (http://www.saunalahti.fi/~pslybnff/b/iu_reba.pdf)

Ympäristösuunnittelu Enviro Oy (2005) Vanhankaupunginlahden lintuvesi -Natura 2000 -alueen hoito- ja käyttösuunnitelma.